

ความสำคัญของพระวินัยในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาเถรวาท:

จากการสังคายนาครั้งที่ 1 ถึงธัมมัตถาสามเณรี

พระมหาสุวัฒน์ สุวฑฒโน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์

The Importance of Vinaya in Theravada Buddhist History: From the First Buddhist Council until Dhammananda Samaneri

Phramaha Suwat Suvaḍḍhano

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Kanchanaburi Sripaibool Buddhist College

Article Info

Vol. 1 No. 2 (May-Aug 2021)

Book Review

Article History:

Received 11 Mar 2021;

Revised 16 Aug 2021;

Accepted 17 Aug 2021

บทวิจารณ์หนังสือ

ผู้เขียน: ชาญณรงค์

บุญหนุน

จำนวนหน้า: 24

ปีที่พิมพ์: 2545

ครั้งที่พิมพ์: 1

สำนักพิมพ์: วารสารพุทธ

ศาสนศึกษา

จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย

Corresponding Author,

E-mail: [suwattano.mcu](mailto:suwattano.mcu@gmail.com)

@gmail.com

บทนำ

บทความเรื่องความสำคัญของพระวินัยในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาเถรวาท: จากการสังคายนาครั้งที่ 1 ถึงธัมมัตถาสามเณรี” เขียนโดย ชาญณรงค์ บุญหนุน อาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาปรัชญา เป็นบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีที่ 9 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2545 ผู้เขียนมีตำแหน่งทางวิชาการเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ จบการศึกษาด้านอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ปรัชญา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2541) มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาพุทธศาสนา พุทธปรัชญา และมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ยอมรับทั้งงานวิจัยและบทความทางวิชาการ

ผู้วิจารณ์เลือกบทความนี้ เพราะเป็นบทความที่บอกถึงแนวคิดความเป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยมของคณะสงฆ์ฝ่ายเถรวาท โดยผู้เขียนนำเสนอเหตุการณ์เรื่องราวในประวัติศาสตร์ทางพุทธศาสนาเริ่มตั้งแต่การทำสังคายนาครั้งที่ 1 และพระวินัยบัญญัติเพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว ซึ่งแนวคิดความเป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยมดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อในเชิงความคิดและการยอมรับสถานะกรณีการบวชเป็นสามเณรีของรองศาสตราจารย์ ดร. ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (ธัมมบัณฑิตสามเณรี) (โกวิท ผลิตงเรืองกิจ, 2564) อีกทั้งผู้วิจารณ์ก็มีความสนใจในประเด็นดังกล่าว โดยเฉพาะเรื่องพระวินัยบัญญัติว่า สตรีนั้นสามารถถือเพศบรรพชิตได้หรือไม่ บทความนี้ผู้วิจารณ์มีความเห็นด้วยในบางประเด็น แต่ก็ยังเห็นว่า ผู้เขียนยังขาดการตัดสินใจในบางประเด็นซึ่งสามารถชี้ชัดได้ด้วยหลักพระวินัย เช่น กรณีการบวชสามเณรี ผู้วิจารณ์จักได้เสนอความคิดเห็นและตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่ผู้เขียนไม่ได้กล่าวถึง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและผู้ที่สนใจทั่วไป ด้วยความเคารพในผลงานของผู้เขียนเป็นที่ตั้ง ตามลำดับดังนี้

เนื้อหา

ผู้เขียนได้แสดงความเป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยมของพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท โดยให้ความสำคัญประวัติศาสตร์ยุคต้นของพุทธศาสนาและได้กล่าวถึงการให้ความสำคัญแก่พระวินัยเป็นอย่างมาก โดยมุ่งประเด็นการรับสมาชิกเข้าสู่สังฆมณฑลโดยการอุปสมบท เพราะเชื่อว่าการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามพระวินัยเป็นจุดศูนย์กลางที่จะรับประกันความสืบเนื่องและความบริสุทธิ์ของวงศ์กลุ่มตนเองได้ แนวคิดดังกล่าวจะไม่เกิดปัญหาเลยถ้าไม่มีกรณีของสำนักสันตโศภนและการบวชสามเณรี ซึ่งทั้งสองกรณีนั้นคณะสงฆ์เถรวาทในประเทศไม่ให้การยอมรับสถานะภาพความเป็นสมาชิกในสังฆมณฑล ผู้เขียนได้แบ่งสารบทความออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. มติการสังคายนาครั้งที่ 1 กับการเป็นอนุรักษ์นิยม

สิ่งที่ผู้เขียนใช้ยืนยันความเป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยมสงฆ์ฝ่ายเถรวาท คือ มติการทำสังคายนาครั้งที่ 1 ที่ทำหลังพุทธปรินิพพาน 3 เดือน โดยมีคำสำคัญที่พระมหากัสสปะประกาศในที่ประชุมสงฆ์ครั้งนั้นว่า “สงฆ์ไม่พึงบัญญัติสิ่งที่ไม่ทรงบัญญัติ ไม่พึงถอนพระบัญญัติที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว พึงสมาทานประเพณีในสิกขาบททั้งหลายตามที่ทรงบัญญัติแล้ว” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 442: 382-383) แต่ผู้เขียนตั้งประเด็นสงสัยนั้นว่า มติและการยอมรับเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นหรือพระดำรัสที่ประธานแก่พระอานนท์ที่ว่า “ดูก่อนอานนท์ เมื่อเราล่วงไป สงฆ์จำนองอยู่จะพึงถอนสิกขาบทเล็กน้อยเสียก็ได้” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 441: 382) ผู้เขียนตีความจากพระดำรัสโดยให้ความสำคัญกับประโยคที่ว่า “สงฆ์จำนองอยู่” นั้นเป็นการที่พระองค์ทรงมอบอำนาจแก่สงฆ์ ถ้าเห็นว่า พระวินัยที่ไม่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของสงฆ์ นอกจากนั้นได้อ้างคำกล่าวของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2541) ที่ยกมาจากพุทธพจน์ว่า “เมื่อใดสงฆ์ประกอบด้วยความเป็นใหญ่ เมื่อนั้นเราก็มีความเคารพในสงฆ์” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 21 ข้อ 21: 34) มาแก้ข้อสงสัยของผู้เขียน ความสำคัญความเป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยมในอันที่จะรักษาวงศ์ฝ่ายเถรวาทยิ่งเด่นชัดมากขึ้นในการสังคายนาครั้งที่ 2 ที่สงฆ์ฝ่ายเถรวาทไม่ยอมรับการประวัตินิพพานพระวินัย 10 ประการของเหล่าภิกษุชาววัชชีบุตร ในท้ายที่สุดก็เกิดการแตกแยกของคณะสงฆ์เป็นครั้งแรก คือ ฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหาสังฆิกะ

พุทธศาสนาเถรวาทเชื่อว่า วงศ์ตนเองมีประวัติศาสตร์ที่สืบเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและมีความหมายต่อสถานการณ์ดำรงอยู่ในปัจจุบัน แม้จะถูกทำลายจากฝ่ายมหาสังฆิกะ (พัฒนามาเป็นมหายาน) ในการที่จะพยายามลดความสำคัญในประวัติศาสตร์ที่พุทธศาสนาเถรวาทยึดถือด้วยการตีความและเสนอทฤษฎีใหม่ในหลาย ๆ เรื่อง เช่น ทฤษฎีเรื่องตรีกายโดยฝ่ายหลังเสนอว่า พระพุทธเจ้าในประวัติศาสตร์ของ

ฝ่ายเถรวาทเป็นมาายเป็นเพียงนิรมาณกาย นอกจากนี้ ยังมีการแต่งพระสูตรใหม่ขึ้นมาเรื่อยๆ เพราะมีฐานคิดว่า พระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้และที่อรหันตสาวกทำการสังคายนาครั้งที่ 1 นั้น ไม่ใช่ทั้งหมดของพุทธศาสนา ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่า ย่อมไม่ได้การยอมรับจากฝ่ายเถรวาท

2. ความสำคัญของพระวินัยในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาเถรวาทไทย

ผู้เขียนได้กล่าวถึงความเป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยมของคณะสงฆ์ไทยซึ่งได้รับอิทธิพลคตินี้มาตั้งแต่สมัยที่พระสงฆ์ไทยติดต่อกับสัมพันธ์กับคณะสงฆ์ทางลังกาและพม่า ซึ่งเป็นเหตุให้คณะสงฆ์ไทยก็ให้ความสำคัญกับพระวินัยและประวัติศาสตร์ของเถรวาทเช่นกัน ผู้เขียนได้ยกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ 2 ยุค คือ (1) ยุคล้านนาที่พระเจ้ากือนาทรงอาราธนาพระสุมนเถระจากกรุงสุโขทัย เพราะทรงเชื่อว่า ท่านเป็นพระภิกษุฝ่ายอรัญญวาสีเป็นผู้ที่มีความรู้ลึกซึ้งในพุทธศาสนา และพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์นั้นเป็นนิกายที่บริสุทธิ์เพราะทำสังฆกรรมถูกต้องมาแต่โบราณ จึงให้พระสงฆ์นิกายเดิมอุปสมบทใหม่ประมาณ 84,000 รูป (2) ยุครัตนโกสินทร์ ผู้เขียนได้นำหนังสือพุทธศาสนวงศ์ของสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน) (สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2543) ในประเด็นที่ว่า “การเกิดขึ้นของคณะธรรมยุตเป็นสังฆเภทหรือไม่” สมเด็จพระสังฆราชเจ้าฯ ได้ตรัสว่า ธรรมยุตินิกายมิได้เกิดขึ้นลอย ๆ หากแต่เกิดจากการสืบสายมาจากพุทธวงศ์อันศักดิ์สิทธิ์ตั้งแต่การสังคายนาครั้งที่ 3 บางตอนของหนังสือยังอ้างถึงพระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ทรงรจนารายชื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเลื่อมใสในวัตรปฏิบัติทางพระวินัยของพระมอญ (รามัญ) อันสืบเชื้อสายมาจากคณะสงฆ์ลังกา พระองค์จึงทำการอุปสมบทใหม่ (ทัพหิกรรม) เพื่อให้ถูกต้องตามพระวินัย

3. ความสำคัญของประวัติศาสตร์และพระวินัยกรณีธัมมันทาสามณเริ

ผู้เขียนได้กล่าวถึงการบวชเป็นสามเณรีในนิกายสยามวงศ์ของรองศาสตราจารย์ ดร. ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ที่ประเทศศรีลังกา และพยายามเรียกร้องให้คณะสงฆ์ไทยยอมรับสถานะนักบวชที่เป็นภิกษุณีหรือสามเณรีในพุทธศาสนาเถรวาทโดยให้เหตุผลหลายประการ เช่น อ้างประวัติศาสตร์การสืบวงศ์ภิกษุณีสงฆ์จากอินเดียไปยังลังกาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช (พุทธศตวรรษที่ 3) โดยพระนางสังฆมิตาเถรี โดยอ้างว่าตนได้รับการบวชจากนิกายย่อยของเถรวาทที่สืบเนื่องไปจากประเทศไทย การอ้างพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระอานนท์ที่ว่า “อานนท์ มาตุคามออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในธรรมวินัยที่ตถาคตทรงประกาศไว้ สามารถทำให้แจ้งโสดาปัตติผล สกิทาคามีผล อนาคามีผล หรืออรหัตตผลได้” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 402: 316) การอ้างสิทธิเสรีภาพสตรีเพื่อเรียกร้องให้คณะสงฆ์ไทยมองข้ามเรื่องวินัยเชิงรูปแบบว่า “พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงหนทางอันเกษม โดยการละวางการยึดติดทุกรูปแบบ ฉะนั้น จึงไม่ควรมีข้อแตกต่างทางเพศ หรือสถานภาพทางสังคมในการที่จะปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าและสามารถเผยแผ่ธรรมโดยไม่มีข้อยกเว้น” รวมถึงการอ้างฐานะว่า เป็นครั้งหนึ่งของพุทธบริษัท จนทำให้เกิดคำถามแก่คณะสงฆ์ไทยว่า ควรยอมรับสถานภาพของธัมมันทาสามณเริและยอมรับการบวชเป็นภิกษุณีที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ ผู้เขียนได้อ้างข้อความของพระธรรมปิฎกที่ตอบประเด็นเรื่องสตรีมีสิทธิในการบรรลุธรรมว่า ไม่มีใครค้าน แต่กระนั้นคณะสงฆ์ก็ไม่สามารถยอมรับหรือรับรองสถานะการบวชครั้งนี้ได้ เพราะสงฆ์ฝ่ายเถรวาทเชื่อกันว่า วงศ์ของภิกษุณีฝ่ายเถรวาทขาดสูญไปแล้ว คณะสงฆ์ปัจจุบันจึงไม่มีอำนาจในการรื้อฟื้นการบวชเป็นภิกษุณีขึ้นมาใหม่ได้และที่สำคัญในอันที่จะรับความเป็นหนึ่งในบริษัท 4 โดยเฉพาะภิกษุณีบริษัทได้นั้นต้องยึดตามพระวินัยเป็นสิ่งสำคัญ

ความจริงธัมมัทธานามธรรมที่ทราบเรื่องความที่วงศ์ของภิกษุณีที่สืบสายมาจากอินเดียถึงศรีลังกา ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชนั้นขาดสูญไปตั้งพุทธศตวรรษที่ 17 แล้ว แต่ก็ยังมีความเชื่อว่าการรื้อฟื้นในการบวชภิกษุณีเป็นสิ่งที่กระทำได้ โดยอ้างถึงการบวชภิกษุณีของชาวศรีลังกาหลายครั้งด้วยกัน เช่น ครั้งที่ 1 มีการบวชเป็นทศศีลมาตาจำนวน 11 รูป และได้เข้าพิธีรับการอุปสมบทเป็นภิกษุณีจำนวน 5 รูป ที่จัดขึ้นที่วัดซีไหล ลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา ในปีพ.ศ. 2531 ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2539 ที่สารนาถ ซึ่งเป็นการบวชภิกษุณีโดยเฉพาะ เป็นต้น แต่ครั้งที่ธัมมัทธานามธรรมเห็นว่า สำคัญที่สุด คือ การจัดการอุปสมบทภิกษุณีสงฆ์ซึ่งจัดโดยคณะภิกษุสงฆ์และภิกษุณีของศรีลังกาเองที่วัดโพทกวางซาน มีทศศีลมาตาจากศรีลังกาบวชเป็นภิกษุณีประมาณ 30 รูป และเพื่อจะยืนยันความเชื่อ รวมทั้งการบวชของตนเอง เธอยังได้กล่าวไว้ในหนังสือคุยกับพระเจ้าผู้หญิง (ธัมมัทธานาม, 2547) ว่า “การบวชภิกษุณีสายจีน ก็คือ สายการอุปสมบทภิกษุณีที่จีนรับไปจากศรีลังกานั้นเอง” ดังนั้น เมื่อคณะสงฆ์ศรีลังกาจัดการอุปสมบทให้ภิกษุณีเองในปี พ.ศ. 2542 และจัดบวชปีละ 2 ครั้งติดต่อกันมาโดยตลอดจึงนับว่า เป็นสายการบวชที่ถูกต้องโดยพระธรรมวินัย

ผู้เขียนได้อ้างถึงความเห็นของพระเถระ 2 รูป คือ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต) ว่า แม้ว่าธัมมัทธานามธรรมจะได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์การบวชภิกษุณีของชาวศรีลังกา ก็จริง แต่ล้วนเป็นการบวชจากสงฆ์นิคายมหายานทั้งสิ้น ซึ่งแย้งกับความเป็นอนุรักษนิยมของฝ่ายเถรวาท และเป็นสิ่งที่เถรวาทภาคภูมิใจในสิ่งที่ตัวเองเป็นและถือสืบเนื่องกันมา

บทวิจารณ์

ประการที่หนึ่ง ประเด็นมติการสังคายนาครั้งที่ 1 กับการเป็นอนุรักษนิยม ในประเด็นความเป็นอนุรักษนิยมของฝ่ายเถรวาทผู้เขียนที่นำมาอ้างอิงเพื่อสะท้อนแนวคิดนั้น ผู้วิจารณ์มีความเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าจะถามว่า สิ่งใดเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของพุทธศาสนา ก็สามารถตอบได้ทันทีว่า พระธรรมวินัยนั่นเองเป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา ดังพระดำรัสที่พระองค์ประทานไว้ความว่า “ดูก่อนอานนท์ ธรรมก็ดี วินัยก็ดี ที่เราได้แสดงไว้ และบัญญัติไว้ด้วยดี นั้นแหละจักเป็นพระศาสดาของพวกท่านสืบแทนเรา ตถาคต เมื่อเราล่วงไปแล้ว” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 216: 164) นี้แสดงว่า พระองค์ทรงให้เหล่าพระสาวกให้ความสำคัญแก่พระธรรมวินัยมากกว่าสิ่งอื่น เหมือนกับพระองค์จะบอกว่า ทั้ง 2 สิ่งเป็นหลักใหญ่ที่จะช่วยในการประคับประคองรักษาพระศาสนา และพระวินัยนี้เองถือว่าเป็นหลักการใหญ่ การที่ผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับแนวคิดอนุรักษนิยมโดยเน้นที่พระวินัย เพราะเห็นว่า ความบริสุทธิ์ของสงฆ์ที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ (เห็นด้วยตาเนื้อ) พระวินัยสามารถเห็นชัดได้มากกว่า ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า ความบริสุทธิ์ของวงศ์หรือดัชนีวัดความเสื่อมหรือความรุ่งเรืองของพุทธศาสนา การประพฤติตามพระวินัยของพระสงฆ์ นั้นสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่เห็นได้ง่ายดังที่มักจะเห็นข่าวการประพฤติผิดพระวินัยของพระสงฆ์มีมากขึ้นทั้งส่งผลเสียมากกว่า และเมื่อมีข่าวทำนองนี้เกิดขึ้นเมื่อใด ก็มักได้ยินคำว่า ศาสนาเสื่อมลงอีกแล้ว และขออย่าได้ดูแลจนว่า พระวินัยเป็นเรื่องเล็กน้อย เพราะการที่พระศาสนาได้พระอัครสาวกอันเป็นกำลังสำคัญแก่พระศาสนาก็เพราะอาศัยพระวินัยสิกขาบทเล็กน้อย (เสขียวัตถ) ฉะนั้น การที่จะรักษาวงศ์พระศาสนาได้นั้น การยึดหลักการส่วนพระวินัยเป็นเรื่องที่สำคัญมาก

ประการที่สอง ความสำคัญของพระวินัยในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาเถรวาทไทย ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า แม้ผู้เขียนจะพยายามแสดงข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่คณะสงฆ์เถรวาทไทยมีการสืบสายวงศ์อันบริสุทธิ์มาตั้งแต่โบราณ และการให้ความสำคัญกับพระวินัยไว้อย่างชัดเจนพอสมควรแล้วก็จริง แต่

ยังเห็นว่า ผู้เขียนยังขาดการวิเคราะห์โดยเฉพาะส่วนพระวินัยในบริบทสภาพสังคมปัจจุบันของคณะสงฆ์เถรวาทไทย ซึ่งมีการตีความไม่เหมือนกันในหลายกรณี เช่น กรณีกะเทยสามารถอุปสมบทได้หรือไม่ จนเป็นเหตุให้มีการปฏิบัติต่อพระวินัยในอันที่จะรับสมาชิกใหม่เข้าสู่สังคมสงฆ์ที่ต่างกันไป

ประการที่สาม ประเด็นความสำคัญของประวัติศาสตร์และพระวินัยกรณีธัมมัตถาสามณเฑียร ผู้เขียนได้เขียนถึงประวัติความเป็นมาได้อย่างน่าสนใจและทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจภูมิหลังของภิกษุณีสงฆ์เป็นอย่างดี แต่ผู้วิจารณ์เห็นว่า เป็นเพียงแต่การนำเสนอข้อเท็จจริงตามประวัติศาสตร์อันยังไม่เพียงพอต่อการชี้ชัดได้อย่างเด็ดขาดทั้ง ๆ ที่อาจจะแสดงความเห็นหรือเสนอแนวทางออกของผู้เขียนต่อประเด็นนี้ได้ รวมถึงภาษาที่ใช้ในบทความนี้หลายคำเป็นศัพท์ที่ใช้เฉพาะในพุทธศาสนาเท่านั้น ผู้เขียนไม่ได้อธิบายความหมายไว้ ซึ่งอาจสร้างความสงสัยแก่ผู้อ่านว่า คือสถานะใดในขั้นตอนการบวชภิกษุณี เช่น คำว่า “ทศศีลมาตา” อันหมายถึง อุบาสิกาผู้ถือศีล 10 โทณศีระชะ แต่งกายด้วยสีก๊กและสีขาว ละทิ้งบ้านเรือนมาอยู่ในอาราม ผู้วิจารณ์เห็นว่า ควรจะการขยายความของคำเหล่านี้ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจมากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่า ผู้เขียนสามารถแสดงความเห็นในประเด็นที่ธัมมัตถาสามณเฑียรอ้างเหตุผลในการเรียกร้องให้ยอมรับในสถานะภาพของตนได้ เช่น การอ้างสิทธิเสรีภาพสตรี โดยอาจแสดงความเห็นว่า การบวชเป็นภิกษุณีโดยการอ้างเรื่องสิทธิเสรีภาพสตรีหรือความเสมอภาคนั้นยังไม่เพียงพอสำหรับเรื่องนี้ เพราะการบวชนั้นเป็นเรื่องของพระวินัยซึ่งมีรายละเอียดมาก และการบวชในพุทธศาสนากับเรื่องสิทธิเสรีภาพนั้นไม่มีความเกี่ยวข้องกันเลย

อีกประเด็นที่ผู้วิจารณ์มีความเห็นไม่ตรงกับผู้เขียน คือ การที่ผู้เขียนกล่าวว่า สงฆ์ฝ่ายเถรวาทเชื่อกันว่า วงศ์ของภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายเถรวาทขาดสูญไปแล้วนั้น เป็นการกล่าวที่ไม่มีข้อมูลเป็นที่ประจักษ์พอ เพราะเป็นแต่เพียงการตีความของฝ่ายเถรวาทเองบนฐานความคิดที่ว่า หากวงศ์ของภิกษุณีสงฆ์ยังดำรงอยู่ ไฉนในคราวที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานจึงไม่มีการกล่าวถึงกลุ่มภิกษุณีมาร่วมในการถวายพระเพลิงพระพุทธรูปเสียเลย ผู้วิจารณ์เห็นว่า ฝ่ายที่เรียกร้องการยอมรับการบวชเป็นภิกษุณีก็อาจกล่าวได้ว่า ไม่มีข้อมูลในพระไตรปิฎกเช่นเดียวกันว่า วงศ์ของภิกษุณีสงฆ์ ขาดสูญไปแล้วในช่วงเวลาใดเช่นกัน

เมื่อได้อ่านบทความนี้ผู้วิจารณ์เริ่มมีความเคลงใจในประเด็นการสูญวงศ์ของภิกษุณีสงฆ์ว่า เป็นจริงดังที่ฝ่ายเถรวาทเชื่อหรือไม่ เพราะถ้าวิเคราะห์กันอย่างเป็นกลางและเป็นธรรมอาจตั้งประเด็นสงสัยได้ในการที่ไม่มีกลุ่มภิกษุณีสงฆ์มาร่วมงานในคราวถวายพระเพลิงพระพุทธรูปว่า อาจจะเป็นความตั้งใจที่จะไม่แจ้งข่าวของเหล่าพระสังคิติกาจารย์ด้วยเพราะไม่มีกลุ่มภิกษุณีสงฆ์อยู่ใกล้บริเวณนั้น ซึ่งก็เป็นข้อสมมติฐานที่เป็นกุศล แต่ถ้าวิเคราะห์ในมุมตรงกันข้ามหรืออาจเป็นเพราะความมืดมิดของพระสงฆ์ที่ไม่ต้องการจะให้ภิกษุณีเข้าร่วมด้วย บนฐานความคิดการกำเนิดของภิกษุณีสงฆ์ที่ฝ่ายเถรวาทตีความว่า พระพุทธเจ้าไม่ทรงพระประสงค์ให้มีการบวชภิกษุณีอยู่แล้วประการหนึ่ง และที่เห็นได้ชัด คือ การปรับอภัตติแก่พระอานนท์ข้อที่ว่า “เพราะชวนชวายเป็นสตรีบวชในพุทธศาสนา” ซึ่งพระอานนท์ก็ได้แจ้งความไม่มีเจตนาในการกระทำผิดในครั้งนั้น แต่ก็ปรากฏว่า ยังมีการปรับอภัตติ (ทุกกฎ) นี้เองที่ผู้วิจารณ์มีความเคลงใจว่า ในเมื่อพระอานนท์ท่านได้แจ้งว่า ไม่มีเจตนาในการกระทำแล้ว ไฉนพระสังคิติกาจารย์ยังปรับอภัตติอีก การทำอย่างนี้จะไม่เป็นการล่วงพระดำรัสที่พระองค์เคยตรัสไว้ในนิพเพติกสูตร ฉกกนิบาต อังคุตตรนิกาย ที่ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กम्मมฺหิ วทามิ แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวว่า เจตนาเป็นกรรม” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 63: 577) หรือหรือ

บทสรุป

บทความนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าความเป็นอนุรักษ์นิยม คุณค่าของการให้ความสำคัญด้วยสามัญสำนึกในประวัติศาสตร์ในการสืบต่อวงศ์อันบริสุทธิ์และการยึดโยงพระวินัยในการรับสมาชิกเข้าสู่สังคมสงฆ์ของเถรวาท อันจะส่งผลต่อการตีความการสืบวงศ์ของภิกษุณีและการยอมรับการบวชภิกษุณีในประเทศไทย ทางออกสำหรับกรณีของธัมมนันทาสามณะริยังเป็นปัญหาที่ทำทนายและทดสอบความเป็นอนุรักษ์นิยมของคณะสงฆ์ไทยว่าจะมีท่าทีและทางออกในการแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้ดีเพียงใด หรือจะเพิกเฉยโดยปล่อยให้ปัญหานี้รอวันที่จะกลับมาเป็นประเด็นให้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ ผดุงเรืองกิจ. (26 กุมภาพันธ์ 2564). *ภิกษุณีธัมมนันทา: นักบวชหญิงผู้สืบสานพระศาสนา แม้ไม่ถูกยอมรับเป็นนักบวชตามกฎหมายไทย*. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2564, จาก <https://ngthai.com/cultures/34056/bhikkhuni-sangha/>
- ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2545). ความสำคัญของพระวินัยในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาเถรวาท: จากคำสั่งคายนาครั้งที่ 1 ถึงธัมมนันทาสามณะริ. *วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 9 (2), 7-30.
- ธัมมนันทา. (2547). *คุยกับพระผู้หญิง*, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ร่วมด้วยช่วยกัน.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2541). *นิติศาสตร์แนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 7, 10, 21, 22*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2543). *พุทธศาสนวงศ์*, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.